

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lauacrum concienzie omnibus sacerdotibus perutile

Jacobus <de Gruytrode>

[Leipzig], 1495

Capitulu[m] Secundu[m] De honesta sumpt[i]o[n]e victualialiu[m] et
largit[i]one elemosinarum

urn:nbn:de:hbz:466:1-30750

Omnamenta clericorum etiam maxime consistunt in largitione elemosinarum et in victualium sobria et honesta sumptione. observantes ista sex in mensa que habent. **xlviij. di. Conuivia. et. c.** Pro reuerentia **P**rimum ut vita absentium non mordeat secundum ut presentes non irrideantur. **T**ertium ut verba inania et secularia non recitentur. **Q**uartum ut verba sacre scripture legantur **Q**uintum ut cibus non nisi ad sustentationem sumatur **S**extum ut in principio et in fine deo laudes referantur. qui nobis namque necessaria tribuit et procurat sine nostro magno labore et cura **U**nde **Hugo.** Si vinimus de annona crissi **I**ustum est ut laborem in seruitio christi et de reliquis mensarum nostrarum cibem christus in suis pauperibus. **D**e quibus dicit **Quicquid vni ex minimis meis fecistis. mihi fecistis. Mathei. xxv.** **P**ro quo sciendum quod manus sacerdotum oleo inunguntur ut nihil temporale eis adhereat **S**ed totum per largitatem elemosinarum effundat **U**nde in ecclesiastes scribitur de sacerdotibus. **N**on sit manus tua ad accipiendum porrecta sed ad dandum collecta **E**t **Isaias** ait. **P**ricipes cui infideles sunt socii furum. omnes diligunt munera. pupillo non iudicant. et cause vidue non ingrediuntur ad eos. **A** minore usque ad maiores omnes avaricie student et dicunt. par. et non est par. quasi diceret **Sacerdos** dicit peccasti. fac missas celebrare. et affer mihi pecuniam. et recipies remissionem peccatorum tuorum **E**t sic faciunt pacem cum domino. et non est par nisi quia celebratio missarum cedit eis in lucrum. **E**t predicatorum predicant pacem dicentes **D**a unum denarium et habebis remissionem omnium peccatorum **E**t adhuc non est par. **S**ed quia sollicitudo omnium commissi pastoribus **P**recepit igitur eis dominus vigilare predicando et bene operando. et sic lupos a suis ovibus

Capitulum**S**ecundum

arcendo. **U**nde Jacob ad Labā ait. Oves tue steriles non
fuerunt. Nam sterilitas ouium id est peccata pastoribus im
putatur. **U**nde scribitur Numeri. xxv. Quando fornicatus
est populus cum filiabus Noab. dixit dominus ad Moysen
Tolle cunctos principes de populis et suspende eos in pa
tibulo versus solem. Peccata enim subditorum redūdant in
capita prelatorum id est curatorum. **U**nde si hec ppendere
homines principatus non ambigeret. Durissimum iudicium
fiet his qui presunt. Potentes enim potenter tormenta pati
entur. **U**nde quidam religiosus bonus qui cum in episco
pus fuisset electus noluit acceptare. et dixit vni post mortem
Si de numero episcoporum fuisset de numero damnatorum
ias essem. Cur hec. Quia multi sunt curati qui obstruunt ocu
los spirituales. et aperuunt oculos bestiales quia non vigilat cum
christo in oratione. sed cum Iuda in cupiditate. Quia Judas
alios discipulis dormientibus vigilauit ut dominus suus tra
deret propter pecunias habendas. Sic curati si vocantur
a diuitibus statim veniunt. Sed a pauperibus fungunt se esse
occupatos. et non veniunt. Et timeo mi frater quod pastor fac
tus sis. non ut animas deo acquiras. Sed ut diuitias mul
tiplices et dicas. **B**enedicere deus quia diues factus sis. Nec
ante gratiarum actiones sunt latronum et raptorum qui de
um benedicunt. dum diuitias per furtum aut rapinam acqui
runt. Si autem non habes panem verbi dei. nec vestem virtutum
mirum est quod oves pro quibus Christus sudat sanguinem suum
in curam tuam presumis accipere potius deberes dicere cum
Isaia. Domine suus medicus. in domo mea non est panis
neque vestimentum. nolite me constituere in principem popu
li. In quo comprehenduntur collatores beneficiorum qui adu
latoribus et consanguineis suis sponsas christi committunt.
Quibus precatu Abatus dicens. ve his qui edificant syon
in sanguinibus id est ecclesias conferunt consanguineis suis
Et hoc dico nisi digni inueniantur Dominus enim consanguis

vj.

Columm
neos suos in apostolatū promouit. ut patet in sancto **J**a
cobo et fratre eius beato iohāne. qui fuerūt filij sororis ma
rie matris christi. **N**otandum ut superius dixi q̄ multuz
ornat clericū exercitiuz in operibus pietatis. ut est dare ele
mosinam. hospitare pauperes. et ingeniosos ad studium
iuuare. ut crescāt pro ecclesia s̄cta et infide catolica **Q**uo
niam res clericorū sunt bona pauperū **E**t ideo ad hospita
litatez et elemosinā tenētur. ut habetur xvj. q. i **Q**uoniam
Ubi dicit **Q**uicquid habent clerici pauperum est. domus
eorū seruire debēt suscep̄ioni peregrinoz et pauperū **N**ec
dicta sunt de clericis in generali inter quos magis obligā
tur sacerdotes curati et prelati ad obseruāciam predictorū
Quia quāto status altior est tāto debet esse vita s̄ctior. ne
alijs predicātes ipsi efficiātur reprobi **U**nde **J**eronim⁹
Quid aliud ē bene predicare et peruersē agere q̄ proprio
ore seipsū eōdemnare **I**tez qui bene predicat et male uiuit
deum docet qualiter eū eōdemnare debeat ut habetur .xl. di.
Multi. **U**nde **G**regorius. vij. **M**orali **Z**elus animarum
est acceptissimum sacrificium deo **S**i tamen ordinate fiat
scilicet ut homo prius habeat curā proprie salutis. et postre
mo aliorū **A**lioquin nichil prodest homini si uniuersū mū
dum lucretur anime vero sue detrimentū patiatur **M**ath
xvj. **N**am vita sacerdotū est alijs in exemplum imitacio
nis posita. ut ex interpretatione nominis patet **Q**uia pre
sbyter dicit quasi prebēs iter populo et ducātū in uerbo dei
et bono exemplo **U**nde ait **G**regorius **A**mnes q̄ sacerdo
tis nomine censentur angeli uocant̄ **A**leum est enim hoc
nomen sacerdos **I**n uita nō est inferior. **E**t ideo libēter de
bet dare xpi pauperibus elemosinā **I**n hoc enim maxime
edificātur homines alijs in largicione elemosinarū sacerdo
tū **S**cribitur em̄ **G**ene. xvij. q̄ **A**brāhā et loth hospitales
erāt et ideo angelos recipere meruerūt **S**ed heu timēdū ē
q̄ hodie pauci sacerdotes merent̄ angelos recipere **C**ū sint

paucissimi sacerdotes quorum fores sint aperte peregrinis egenis et pauperibus Sed potius cōsāguineis potentibus et diuitibus et qđ peius est hystriōibus et meretricib⁹. nec pauper foris clamans auditur Ideo dicitur prouerbior⁹ **Qui** declinat aures suas ne audiat pauperē clamabit et ipē Et nō exaudietur Et Bernhard⁹ ad heinricū episcopū zenonē sic ait Clamat penuria pauperū **Clamāt** nudi et famelici dicite pontifici In freno quid faciat aurū quid cōferūt mutatoria vestiū in parietibus extensa **Nostrum** est aiunt pauperes et nobis crudeliter subtrahitur qđ vos inaniter expēditis. **Item** Bernhardus ad Fulconē ait **Quis** quid preter necessariū victū de altari retines tuū nō est rapina est sacrilegium est **Q**uam caute oportet nos glosare Et quantum oportet nos necessitatem exponere si huiusmodi verbi rigidam veritatem debemus euadere Et nos de rapia et sacrilegio excusare **Quia** dicit Crisostim⁹ diuicie ecclesiarum siue beneficior⁹ nō sunt proprie nostre sed dei **Omnes** enim nos voluit esse dispensatores nō dominos Et quia stipendia ecclesiastica sunt panes pauperū iuxta cōcordem sententiā sanctorū patrum nullo discrepātes **Non** est bonū sumere panem filiorum et dare canibus videlicet meretricib⁹ et hystriōibus **Q**uod grande peccatū est ymolare demonib⁹ videlicet cōcubinis et vanitatib⁹ hui⁹ seculi xvj. q. j. **Si** cupis. **Unde** Jeronim⁹ sic ait. **Qui** dat hystriōib⁹ et meretricibus ymolat demonijs. **Sacerdotes** igitur ut sint efficaces hortatores ad misericordiam primo debēt eā opere exercere **Non** enim sufficit diuina eloquia predicare vel audire nisi compleātur opere. **Quia** dominus nō est cognitus dū duo discipuli quibus in via apparuit loquētur de eo Et tamen dignatus est nosci dū pariter ab eis **Ecce** misericors deus eorū fidei subuenit qđ misericordes repit Et ut nos misericordes sim⁹ hortat nos dñs i euāgelio et p̄cipit dicēs. **Estote** misericordes. **Lu. vj.**

misericors
et ut
et ut
et ut

Solum

vñ.

Hinc est q̄ iustus fortis ⁊ paciens ⁊ misericors in die calamitatis et miserie nō dicit Venite potētes. sed ve vobis qui itaq̄ potentes fuistis ad bibendum vinū et viri fortes ad miscendam ebrietatē. Nec dicit Venite sapientes. sed ve vobis qui sapientes fuistis in oculis vestris. et corā vobis met ipsis prudētes. Nec dicit Venite diuites. sed ve vobis diuitibus qui habetis hic consolationē vestrā. **Lu. vj** Sed solis misericordibus dicit. Illud suavissimū eterne felicitatis culogijz omnium amenitate ⁊ iocūditate refectū Venite benedicti patris mei. possidetē paratū vobis regnū. Et pro causa assignat opa misericordie cū subiūgit. **Et serui ⁊ redisti mihi māducare.** Sed heu nostris tēporibus inter sacerdotes refriguit caritas. Sed malicia et carnalitas. et p̄cipue amor cōcubinarū intantū inualuit q̄ pauci sunt promi ad misericordiam. Unde **Isa. iij.** Nō est veritas. nō est misericordia non est scientia dei in terra. maledictū et mēdaciū homicidium et furtū. adulterium ⁊ periurium inundaerūt et sanguis sanguinē tetigit. Nā id qd̄ egenis ⁊ paupibus dare debemus quod eorū est subtrahimus ipsis pessime. et damus cōcubinis et pueris nostris in maximū piculū animarū nostrarū. Et ideo iusto dei iudicio cruciabimur ab ipsis in penis infernalibus in seculū seculi. De hoc mi frat̄ accipe exemplum. Nam **Rabbanus** narrat q̄ in dyocesi monasteriensi erant duo fratres sacerdotes qui p̄erant diu ab' prochijs. Primus nomie **Petrus** pollebat bonis moribus et sacris scripturis frequēter insistebat et operibus pietatis et misericordie. Secundus vero dictus **Haymo** multo tempore et iumentū in sordib' luxurie computruit. p̄pter quod ab officio diuino fuerit suspensus licet nō curauerit. Quadam autem vice cū dictus **Haymo** in lecto cū cōcubina sua pansaret. tonitruum de celo cū ingēti fragore cecidit. et eos citius extinxit. Quod audiēs frater ei' **Petrus** multum lugebat. Sed ecce cū tertia die post obitū fratris

Mati

Et m̄

Capitulum

Secundum

eius ipse Petrus post matutinas deambularet vidit leenā
mire magnitudinis eū magno strepitu ad se venire que
fratrem in dorso portabat. Deinde in humeris eius sedebāt
busones ipsius coronantes Et caput eius hic inde mouētes
et ori eius virus igneum inspientes In pectore vero eius
sedebat symea ignea que iūta cordis sui mortiferis dētib⁹
suis lamabat. Petrus vero frater ei⁹ agnoscēs eū ait Deus
heus frat^r mi. Quia turpis viristi. igitur cruceles habes so
cios. Respondit ille mis⁹ et ait Justū tui iudiciū est. Quia
scriptum est per que homo peccat per hec et torquetur. Nā
hec leena ignea ē mea concubina mihi olim multuz ama
bilis que mecum in lecto iacens fulmie vna mecum interire
Symea autē ista est filia mea pulchra nimis Sed buso
nes torquentes sunt nati mei Propter quos deū non timui
Et iteo ab eis torqueor in seculū seculi. Quib⁹ dictis mis⁹
ille euauit Sed petrus frater eius bonus in bonis opib⁹
perseuerans in domo obdormiuit Sic dominus iust⁹ ma
los male perdet. et bonos honorifice coronat Nec omnia scri
bit Rabanus in dictis suis. **S**mi frater hoc exemplum me
rito deberet te prouocare ad magnā cōtitionez cordis tui
ne tibi talia cōtingerent. Nā enim omnia habes. que et ille
infelix Haymo habuit. Ecce in me etiā habes frat^r et vte
rinum tuum presentem. deinde cōcubinam tuam nimis de
coram. et filiaz in simili specie. et natos tuos tibi carissimos
Quid em restat nisi emēdaueris timeo maxime tu ibis vi
am illi⁹ miserrimi plebani. Nec scribo tibi ex intimis cordis
mei Et iteo timendū est q^o episcopi et prelati. pastores cura
ti. beneficiati assumant prelaturas et animarū curas solu
mō vt honorentur et dicentur. vt laute et delicate pascatur
Nō vt pauperibus subueniāt. nec salutes animarū subdi
torū suorum querant. S^z solū vt secundū eorū voluntates
vuiant. in venere. bacho. ocio. et ludo. cū tamen honor non
est sine onore. nec dignitas sine officio et labore. Hospitales

igitur oportet esse sacerdotē et elemosinarum distributōrē
Quia res eorū sunt pauperū. **N**ā fidelis magister dñs nos-
ter **J**esus cristus docet nos modū cōtinandi dicēs **L**u. ix
Cum facis cōmuniū voca pauperes id est debiles. claudos
et cecos et retribuetur tibi in resurrectione iustorū. **U**nde **J**e-
roni. ait. **N**on memini me mala morte legisse mortuū qui
libenter exercuit opera pietatis. habet .n. multos intercesso-
res. et impossibile est preces multorum non exaudiri. **Q**uod
est sciendū q̄ ante t̄p̄a clerici etiā seculares habuerūt om-
nia cōmunia. **A**ctu. ij. **E**t hoc multis ānis fuit **S**ed post q̄
ecclesia. tempore sancti **S**iluestri pape et **C**onstantini impa-
toris cepit crescere in vniuerso mundo **T**ūc sancta mater
ecclesia que spiritu sancto regit̄ vt seculares sacerdotes pos-
sent habere pp̄ria indulset propter hospitalitatē pauperū et
p̄grinorū cristianorū qui cōuersi erant ad fidem de gētili-
tate dimissis omnibus suis secuti sunt **C**ristū. vt quicquid p̄-
ter simplicem necessitatem residuarent. in vsus pauperū fi-
deliter distribuarent et maxime in domesticos fidei vt patet
in decretis in multis locis **S**ed heu iāz presentis t̄p̄is cleri-
ci nullū illoz faciunt. nec cōmunē vitāz ducūt cū apostol̄
et tñ dicunt se habere ordinē sancti **P**etri qui seruetissim⁹
fuit amator cōmunis vite vt patet in cōdēpnacōne crude-
lissime mortis **A**manie et **S**aphire. **N**ec etiā hospitalitates
et largitiōem elemosinarū amant. **S**ed heu terciū quod eis
est strictissime inhibitiū videlicet thesaurizare **U**nde habeāt
facere testamētū suis caris amicis et socijs carnalibus aut
fundare āniuersariūz siue missam aut cōsimilia post mor-
tem facere. et nolūt attēdere dictū magistri **H**enrici de has-
sia qui dicit q̄ vnus denarius quē tu das in vita tua plus
prodest tibi q̄ mille marce auri dare post mortē. **Q**uia ma-
gna est distancia inter t̄p̄s merendi et nō merēdi. inter t̄p̄s
gracie et pietatis et misericordie et t̄p̄s strictissime iusticie t̄ci
Sed diceres. **E**cce iam volo dare me uiuente pro ppe-

Capitulum**S**ecundum

una missa Ego dico tibi quod plus valeret quod iam dares pauperibus christi. quoniam ipsorum est secundum omnes canones et doctores. **M**odo ingratus est spiritui sancto quicquid obtuleris neglecto eo ad quod teneris. Et si mille missas fundares non tibi cedunt ad salutem. Sed potius pauperibus illis quibus tu iniuriose et in magna necessitate subtraxisti eo quod eis non donasti. quod illorum fuit et est. Adhuc igitur ipsis cedit ad salutem non tibi. Ipsorum etiam est regnum celorum. Non enim in vanum dicit veritas in euangelio. **F**acite vobis amicos de mammona iniquitatis. qui habent vos recipere in eterna tabernacula. Et qui sunt hi amici quorum sunt eterna tabernacula certe sunt boni et voluntarii pauperes christi. quorum est regnum celorum. **N**on eorum qui iniuriam et compulsi sunt pauperes et qui murmurant contra deum ipsius blasphemantes et stulte arguentes et dicentes. Quia deus dat vni quo tunc essent contenti. Non considerantes ex impatentia eorum quod deus errare non potest. **A**tende etiam diligenter et pro oculis mentis tene dictum beati Ambrosii sic dicentis. **N**on minoris criminis est tollere quicquam cum possis et abundas indigentibus de negare. **T**am esurientium panis est quem tu retines. **V**iduarum indumentum est quod tu recludis captiuorum redemptio et abiectio est pecunia quam in terrarum fodis siue in cista nequiter abscondis. **E**t quicquid tibi retines aut pro te expendis propter necessarium victum censeris raptor et sacrilegus. **A** fortiori igitur clerici qui consanguineis et hystrionibus. meretricibus siue concubinis bona ecclesie distribuunt raptores sunt censendi et sacrilegi. **S**unt adhuc nonnulli errantes vehementer putantes recipere statim postquam fundauerint annuarium premium a deo pro omnibus missis quarum aliquae vir legunt fortassis post centum annos. **N**on attendentes dictum sancti Thome dicentis. **N**ullum premium datur nisi post finem laboris. **A**nima enim existens in purgatorio non recipit alicui

Capitulum**Tercium**

orationi insisteret splendido habitu apparuit dicens Bene est michi fili mi quia euas penas tricentorum annorum propter deuotam orationis prolationem abbatis et conventus unde ergo omnia que reliqui pauperibus cristi et ecclesiasticis uiris reformatis duntaxat deum timetibus distribue. Et his dictis euauit. Et ex isto inoleuit quod statim audita morte uiri subiungitur. **Requiescat in sancta pace** O mi frater amande considera quanta sit distantia inter castum et deuotum uirum et inter lubricum et in deuotum uirum et clericum. Tanta uero est distantia sicut inter angelum bonum et diabolum maledictum ac inter amicum dei et diabolum. O mi germane considera diligenter quantum apud deum ualeant casta et deuota corda que sic tam cito poterant ipsam liberare a penis tricentorum annorum. O intellige quantum tunc officium misse deuote dictum a talibus sanctis et castis profecisset. Et quo tantum potuerunt ista breuissima uerba. O si isti uiri fuissent symoniaci concubinarij proprietarij minime tantum uim hec uerba habuissent. **Stude ergo eis similis fieri in uita et dimitte tuam ualidam et discite amare ihesum et eius castissimam matrem uirginem mariam super omnem creaturam.** Et hec de secundo capitulo dicta sufficiunt. **¶ De labore et oratione sacerdotum** **C** **Capitulum in**

Apostolus paulus sic ait **Qui non uult operari non manducet et tunc digne mercedem accipimus si prius boni operari fuerimus. quod si non laboramus et manducamus tanto maioris criminis reus erimus quanto beneficia dei indigne sumimus.** Oportet ergo ut seruiamus ei a quo nascimur si sine periculo anime sumere volumus hec que nobis distribuuntur. Et tanto solliciti esse debemus in bono opere et seruitio dei quanto ea percipimus sine magno labore. **¶** Nam quid mirum si qui temporalibus negocijs occupantur minus studiose uiuunt si frequenter cogitationibus locutionibus atque actibus suis deus offendunt